

Gerrit Komrij. *Eendagsvliegen*. De Bezige Bij

Van tijd tot tijd wordt ook ons land bezocht door een orkaan. Afkomstig is hij niet uit het Caraïbische gebied, noch heet hij Rita of Katrina, maar hij komt uit Portugal en zijn naam is Gerrit. Voor verwoestingen hoeft niemand te vrezen, want deze – wat dit betreft bescheiden – orkaan neemt genoeg met advertenties, interviews in krant en op tv, een documentaire hier, een prijsje daar, en altijd brengt hij een boek mee. Productiviteit kun je Gerrit, die van zijn achternaam Komrij heet, niet ontzeggen.

Ditmaal heeft hij er minder moeite voor hoeven te doen dan gewoonlijk. Zijn nieuweling *Eendagsvliegen* is namelijk geen roman, geen poëzie- of essaybundel, geen verzameling columns, maar een keuze uit zijn dagboeken. Een bloemlezing dus, een van de andere genres waarin hij zich bewezen heeft.

Om een goede bloemlezer te zijn moet je wel wat goeds te bloemlezen hebben. In dit geval moet de goede bloemlezer Komrij dus ook een goede dagboekschrijver zijn. Maar wat een wonderlijk dagboek is het dat hij al bijna zijn leven lang – de eerste notities stammen uit 1957 – heeft bijgehouden! In een 'Vooraf' worden we voorbereid op een 'leesdagboek'; dat zou volgens Komrij veel interessanter zijn een dagboek 'met besognes en avonturen'. Hij verlangt naar 'een boek met uitsluitend citaten' en besluit zijn 'Vooraf': 'Een collectie verheugde momenten in de bibliotheek, van glimwormen tot bliksemschichten, zo'n boek zou dit boek willen zijn'.

Dat kan dit boek wel willen, maar zo'n boek is het toch niet geworden. Helaas, misschien, want wat ik me bij die 'glimwormen' en 'bliksemschichten' precies moet voorstellen, god mag het weten. Veel citaten, laat staan citaten die de moeite van het memoreren waard zijn, staan er in elk geval niet in. Soms lezen we alleen dat Komrij een bepaald boek heeft *gekocht*, maar of hij er ook in gelezen heeft (en wat dan wel), dat wordt ons onthouden.

Wat klopt, is dat we weinig of niets te weten komen over Komrij's 'besognes en avonturen'. Dus of we daarmee iets van belang missen, wie zal het zeggen, al smaken de weinige passages waarin toch iets dergelijks te vinden is (een paar dagen vol akkefietjes in Portugal) niet naar meer.

Is Komrij in die passages een saaie dagboekschrijver, meestal is hij iemand die gul in het rond strooit met losse zinnestukjes, die het geheel op eigen kracht moeten zien te redden. In de latere jaren mogen ze kennelijk 'aforismen' heten, want aforismen, zo lees ik in het 'Vooraf', zijn 'wijsneuzigheden op later leeftijd'. Maar hoe moeten in jongere jaren genoteerde frasen als 'God is een anemoon' of 'Een seksuele onthouding van drie dagen' of 'Bladluizen, bataljons' dan worden genoemd?

Overtollig spraakwater?

Toch zijn sommige van die notities wel een beetje intrigerend. Zo schrijft Komrij ergens in 1965-1966: 'De dichtkunst moet verdwijnen. Ik geloof aan een bordeelpoëzie. Maar hoe? Ik zal erover nadenken'. Blijkbaar is het er niet meer van gekomen, want hoe de dichtkunst moet verdwijnen weet ik nog steeds niet. Of zou

zijn aanbod, een paar jaar later, om de 'nieuwe Savonarola' te worden in dit licht moeten worden gezien?

Onwillekeurig ga je, omdat alles toch als los zand aan elkaar hangt, op goed geluk verbindingen leggen. Ook is het aardig om net te doen alsof de dagboeknotities op deze *Eendagsvliegen* slaan.

Als Komrij schrijft dat het dagboek van Amiel in manuscript 169.000 bladzijden beslaat, blader ik door naar het eind om tot mijn opluchting te constateren dat het dagboek van Komrij in druk slechts 303 bladzijden telt. En wat te denken van deze ontboezeming: 'Ik heb maar één keer van mezelf gehouden, later nooit' – dat kan niet kloppen, want iemand moet heel veel van zichzelf zijn blijven houden om zoveel eigenhandig gebaarde onbenulligheden te publiceren.

Was het maar een gewoon dagboek geworden! Wat mij betreft had het niet eens over persoonlijke intimiteiten hoeven te gaan, daar is Komrij waarschijnlijk toch niet toe bereid (de losse notitie 'Het hoofdstuk Charles. Later.' krijgt – heel verstandig – geen vervolg). Een boek over zijn 'besognes en avonturen' in letterenland zou al mooi genoeg zijn. Nu krijgen we daarvan hooguit enkele splinters en flarden, merendeels bestaande uit gratuite, vileine opinies over collega's.

Zo schrijft Komrij: 'Bij sommige mensen zeg je: het was in de tijd dat we vrienden waren. Bij Cees Nooteboom zeg je: het was in de tijd dat Cees Nooteboom me nodig had'. Dat klinkt bekend, niet alleen bij Nooteboom trouwens, maar ik zou willen weten op welke ervaringen zo'n sneer teruggaat. Feiten! Details! Zoals Komrij ze wel geeft, wanneer hij zich een bezoek van Ida Gerhardt (die de hele tijd haar jas aanhield en niet eens een kopje koffie wilde aannemen) herinnert. Met zulke inkijkjes had hij gerust een heel boek mogen vullen.

In *Eendagsvliegen* moeten we ons tevreden stellen met kalenderwijsheden ('Het leven is een estafetteloop van desillusies') en flauwiteiten ('Lees maar, er staat niet: waterstaat'), waarvan vooral de laatste op den duur besmettelijk worden. Want Komrij met een orkaan vergelijken is natuurlijk ook reuze flauw. De enige overeenkomst tussen een orkaan en Gerrit Komrij is dat een orkaan evenmin aan zelfkritiek doet.

(NRC Handelsblad, 7-10-2005)